

Ἦτον ἐσπέρα ἡμέρας θερμῆς καὶ μὲ λαμπρὸν ἥλιον, διαδεχομένης σειρὰν ἡμερῶν βροχερῶν. Τὸ τοσοῦτον περιμενόμενον θέρος ἤρχιζε τέλος πάντων· αἱ ἀκανθυλλίδες, αἱ ὑπολαΐδες, οἱ σπῖνοι, οἱ κόσσυφοι ἐκελάδουν ἀκόμῃ, ἂν καὶ ὁ ἥλιος εἶχε δῦσει, ἀκούραστοι εἰς τὴν χαρὰν τῶν καὶ εἰς τὸ ἄσμα τῶν· αἱ φωλαεὶ ἐβρίθον εἰς τὰ πυκνώματα τοῦ δάσους· εἰς τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων αἱ φάσσαι ὑπετονθύρζον τὸν γλυκεῖαν καὶ μελαγχολικὴν ἐπιδόξ των· πέραν τοῦ δάσους, μακρὰν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἀνατέλλεν ἡ σελήνη ἐντὸς ἀτμοσφαίρας κυματώδους καὶ διαφανοῦς, καὶ ἐγγύτατα τῆς πόλεως εἰς τὰ πλησιέστατα ἄλσῃ ἢ ἀμίμητος φωνὴ τῆς ἀηδόνος ἐρρυθμίζε εἰς ἀπείρους ἁρμονικὰς στροφὰς τὸ πρῶτον τῆς νυκτός ἄσμα.

Ἐνίστε ἐπεκράτει ἄκρα σιγὴ, καὶ μόλις τὸ προσεκτικὸν οὖς ἀντελαμβάνετο θροῦν τινα φυλλώματος ἢ τὸν φόφον τινὸς ἐντόμου, τὸ ὅποιον ἰπτάμενον προσέκρουεν εἰς κλάδον ἐν τούτοις ἡδύνατό τις τότε νὰ ἀκούσῃ μακρινὴν βόμβον πετερυγῶν ἀποτελούμενον ἀπὸ σμήνη μηλοληθῶν, αἵτινες δὴ λικαυον τὸν φωτιζόμενον ἔτι ἀπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἀέρα. Ἐπειτα, τὰ πάντα ἐπανεπιπτον εἰς τὴν σιγὴν, οἱ τελευταῖοι ἤχοι τῶν πτηνῶν ἐφαίνοντο ἀποκοιμώμενοι μετ' αὐτῶν καὶ ἡ ἀηδὼν ἐπανελάμβανε τὸν ὕμνον τῆς πρὸς τὸν ἔρωτα.

Ἐν τοσοῦτῳ μεταξὺ τοῦ κεκομμένου χόρτου, ἐν τῇ χλόῃ, ἐντὸς τῶν ἀδένδρων μερῶν τοῦ δάσους, τὸ βάθος τῆς γενικῆς μελωδίας τὸ ἀληθὲς διαρκὲς ἄσμα τῆς ἐσπέρας ἦτο ὁ ψίθυρος τοῦ γρύλλου. Αἱ τελευταῖοι στροφαὶ τῆς ὑπολαΐδος, αἱ ἐπαναλήψεις τῆς ἀηδόνος, τῆς τρύγονος οἱ τρυσμοί, τῶν ἐντόμων αἱ βόμβοι, αἱ μονοσύλλαβοι ἐπικλήσεις τοῦ φρόνου αἱ ῥιπτόμεναι ἐν τῷ σκότει ὡς μικροῦ κώδωνος ἤχος, οἱ κοασμοὶ ἀκόμῃ τῶν βατράχων ἐν τῇ κοιλάδι, ὅλα αὐτὰ ἐνίστε κατὰπαντα, ἅπαντα ἐπανελαμβάνοντο ὡς εἶδος ἀγροτικοῦ χοροῦ, ὡς συνῶδιον ἄτακτος καὶ ἀλόκοτος τοῦ διαρκοῦς ἄσματος τοῦ γρύλλου. Ἡ ταπεινὴ δέ, ἡσυχος καὶ μετρίοφρων φωνὴ αὐτῶν ἐφαίνετο φωνὴ τῆς σκιάς καὶ τοῦ σκότους, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ περιέχοντι ἐβασίλευεν ὡς κυρίαρχος, καὶ ἐδίδε τὸν ἀκριβῆ ἦχον τῆς ὥρας ἐκείνης, καὶ ὅταν ἀκόμῃ ὅλοι αἱ ἄλλαι φωναὶ ἔμενον σιωπηλαί.

Ἦκουσα τὸν γρύλλον καὶ ἐνθυμήθην ὅτι τὸν ἤκουσα ἐντὸς ἀεροπόρου εἰς ὕψος πλέον ἢ ὀκτακοσίων μέτρων· ἐνθυμήθην ὡσαύτως ὅτι ὁμιλεῖ ἄνευ φωνῆς, ὅτι τὸ στόμα του εἶνε βωβόν, καὶ ὅτι εἶνε ἀρχαιότερος κατὰ πολλὰς χιλιάδας ἐτῶν τῶν ὄντων, τὰ ὅποια πρῶτα ἔφαλλον ἐπὶ τῆς

γῆς (ἡ ἐμφάνισίς του χρονολογεῖται ἐκ τῆς προτογόνου ἐποχῆς τῶν γεωλογικῶν χρόνων, ἐν ᾧ ἡ τῶν πρώτων πτηνῶν χρονολογεῖται μόνον ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐποχῆς)· ἐνθυμήθην ὡσαύτως τὰς γλυκεῖας ὥρας τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, τοὺς μύθους τῆς ἐσπέρας μὲ τοὺς ὁποίους αἱ μάμμαι μὲ τόσῃν ἀγάπῃν μὲ τόσῃν περιπαθειᾷ μᾶς ἐβασυκάλων βρέφη παρὰ τὴν ἐστίαν ὅπισθεν τῆς ὁποίας ὁ γρύλλος ἔψαλλε πάντοτε. Συνήνουν τὸ παρελθόν μὲ τὸ παρόν· ὁ μικρὸς μονήρης γρύλλος δὲν μοὶ ἦτο πλέον ἀδιάφορος, καὶ ἤκουον τὴν φωνὴν του συλλογιζόμενος ἐκείνους, οἵτινες δὲν ὑπάρχουσι πλέον, ἐκείνους οἵτινες κοιμῶνται ὑπὸ τὴν χλόην τοῦ κοιμητηρίου καὶ πλησίον τῶν ὁποίων ὁ γρύλλος ψάλλει πάντοτε.

Τότε αἱ φωναὶ τῆς φύσεως ἠκούσθησαν ὑπ' ἐμοῦ μὲ ἔννοιαν, ἥτις πάντοτε μοὶ εἶχε μείνει κεκρυμμένη. Μοὶ ὠμίλησαν καὶ τὰς ἐνόησα. Ὁ γρύλλος ὅστις ζητεῖ τὴν θερμότητα ἐντὸς τοῦ κλιβάνου τοῦ ἄρτοποιοῦ καὶ προτιμᾷ τοῦ ἡλίου τὸ σκότος τῆς νυκτός, τὸ φῶς τοῦ λυκαυγοῦς ἢ τὸ σκίῳφως τῶν πυκνῶν θάμνων, νομίζει ἐαυτὸν πάντοτε ὑπὸ τὴν θερμὴν καὶ σκυθρωπὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ δάσους τὸ ὅποιον ἐκάλυπτε τὴν κοιτίδα του. Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ πρόγονος οὗτος τῶν ἐντόμων ἔτριψε τὸ πρῶτον τὰ ἤχη-ρά του ἔλυτρα ἐν τῇ σιγῇ τῶν λευκωτάτων τοπίων, ὁ ἥλιος ἦτο τεραστίος, ἀλλὰ συννεφώδης, καὶ ἡ γῆ θερμότερα ἢ σήμερον. Δὲν ὑπῆρχον ἀκόμῃ οὔτε ὥραι τοῦ ἔτους οὔτε κλίματα. Ἡ θερμοκρασία ἦτο χλιαρὰ καὶ μόνιμος διότι ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν πρώτων ἡμερῶν ἦτο θερμοκήπιον. Μέχρι τοῦ γρύλλου ἡ φύσις εἶχε μείνει ἄφωνος· αὐτὸς καὶ ὁ τέττιξ εἶνε οἱ πατρίρχαι τοῦ ἄσματος. Ἡ γῆνιν ζωὴ δὲν εἶχεν ἀκόμῃ παραγάγει ἢ εἶδη κατωτέρα, ζωόφυτα, μαλάχια, τινὰ ἐλικοειδῆ, ἀραχνίδας, μυριόποδας, καὶ μίαν μόνην τάξιν σπονδυλωτῶν, τὴν τῶν ἰχθύων, (καὶ ἰχθύων ἀκόμῃ χονδροειδῶν, μὲ ἀτελῆ τὸν σκελετὸν) κόσμον κωφάλαλον τελείως ἢ ὡς ἔγγιστα.

Ὁ γρύλλος, ὁ τέττιξ, ἡ σίλφη, εἶνε τὰ ἀρχαιότερα ἔντομα τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν λείψανα ὀρυκτά, ἐντὸς τῶν ἀρχαίων στρωμάτων τῶν σχηματισθέντων κατὰ τὴν Δεβονιανὴν περί-δον, τῶν προγενεστέρων καὶ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τῶν ἀπεράντων ἀνθρακούχων δασῶν. Ἡ ἐποχὴ αὕτη φαίνεται προτέρα κατὰ δέκα ἑκατομμύρια ἐτῶν τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ὑπέρτε-ρα ἔντομα, αἱ κομφαὶ ψυχαί, αἱ φιλόπονοι μέλισσαι

τὰ δίπτερα καὶ τὰ λεπιδόπτερα, ἤλθον πολλοὺς αἰῶνας βραδύτερον σὺν τῇ βαθμιαίᾳ ἀναπτύξει τῶν εἰδῶν. Ὁ γρύλλος φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ζῶον τοῦ ὁποῦν ἡ φωνὴ ἠκούσθη ἐν τῇ φύσει· ἐλλείψει τῆς ζωῆς, ἥτις δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη, ἔτριψε τὰ ἔλτρα τού, καὶ τὸ πρῶτον τότε εἶπεν εἰς τὰ ὄντα τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ τὸν ἀκούσωσιν: «Ἐδῶ εἶμαι!»

Αἱ φωναὶ ἔχουσι τόνον ὡς τὰ χρώματα· αἱ μὲν εἶνε διαυγεῖς, αἱ δὲ ἀμαυραὶ· ἄλλαι ἄχροι καὶ ὥσανεῖ φαίαι· ἡ φωνὴ ἡ μονότονος καὶ ἀπλὴ τοῦ ἀγροτικοῦ γρύλλου εἶνε φωνὴ φαίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ τόνου εἶνε τὸ πνεῦμα του. *Stultior grillo!* μωρότερος γρύλλου, ἔλεγον πρὸ δισχιλίων ἐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι· ὅπως ἀρχαῖός, ἄμειρος πανουργίας, συλλαμβάνεται ὑπὸ τῆς μάλλον παιδικῆς παγίδος. Ἡ φωνὴ του μόνη φαίνεται ἡ ἐπικλησις καὶ ἡ ἄμυνά του· εἰς τὸν πρῶτον θόρυβον σιωπᾷ, ἀκροᾶται ἐπὶ μίαν στιγμὴν, ἔπειτα ἐξακολουθεῖ τὸν ψιθυρὸν του.

Εἶνε ὡς ἡχώ τις τῶν ἐκλιπόντων χρόνων, ἀνέμνησις τοῦ παρελθόντος. Τὸ πρωτόγονον ἔντομον τοῦτο μᾶς διηγεῖται ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς φύσεως. Παρέστη διαδοχικῶς εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς βαθμιαίας ἀνελιξέως τοῦ κόσμου· ὑπῆρξε μάρτυς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἡπείρων εἶδε πολλὰκις τὴν χώραν ὅπου ζῶμεν ἀναδύουσαν ἐκ τῶν ὑδάτων, καταδύουσαν καὶ ἀναδύουσαν πάλιν· εἶδεν ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου μεταμορφουμένην παραδόξως· τὰ βατραχία τὰ σύγχρονά του, τοὺς βατράχους, τοὺς φρύνοις, τὰς σαλαμάνδρας, τοὺς λαβυρινθόδοντας (βατράχους, μεγαλειτέρους καὶ τῶν βοῶν αὐτῶν) βασιλεύοντας ἐπὶ τῶν παραλίων, ἐπὶ τῶν ἐξωργισμένων κυμάτων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν καταιγίδων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν γεννωμένων δασῶν, ζητοῦντας νὰ ὑπερισχύσωσι τοῦ θορύβου τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν θυελλῶν διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων κραυγῶν των—καὶ ὁποίων κραυγῶν! φαντασθῆτε βόας κοάζοντας ὡς βατράχους!

Δάση ἀπέραντα πρὸς κεῖθεν τὰ σημερινὰ ἀνθρακωρεῖα, γιγάντεια δενδρώματα ἠΐξανον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνεξίτητων δασῶν, πτέριδες θαυμασταὶ ἐνεκαίνιζον τὴν ἐποχὴν τοῦ φυτικού κόσμου, ἐν ᾧ ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐπληθύνοντο τὰ πρῶτα ἔντομα. Ἀλλὰ τότε οὔτε τὰ ἄνθη οὔτε τὰ ἔντομα δὲν εἶχον ἀκόμη ἐκκολληθῆ. Ἄγριος καὶ φοβερός κόσμος, ὃν διεδέχθη κόσμος φοβερώτερος, ὁ τῆς δευτέρας ἐποχῆς, ὁ τῶν ἰχθυοσαύρων, τῶν πλησιοσαύρων, τῶν μεγαλοσαύρων, τῶν ἀτλαντοσαύρων, γιγάντων τριακοντα μέτρων τὸ μῆκος, κολοσσῶν ἐχόντων βάρος τριακοντάκις χιλίων χιλιογράμμων, ἔβασκον εἰς τὰ σκοτεινὰ δάση, παρὰ τοὺς ποταμούς, συντρίβοντες ὑπὸ τοὺς παμμεγέθεις ὀδόντας των τοὺς θαμνοὺς, ἐνῷ ὑπεράνω αὐτῶν τὰ ἱπτάμε-

να ἐρπετά, οἱ πετεροδάκτυλοι, γιγαντώδεις νυκτερίδες, ἤρχιζον τὴν πτήσιν των πηδῶσαι ἀδεξιῶς ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον, ἢ προσκολλώμεναι εἰς τὰ τραχεὰ τῶν βράχων τοιχώματα.

Γνωρίζει ὅτι ὑπάρχουμεν ὁ γρύλλος; ὄχι, βεβαίως. Αὐτὸς καὶ οἱ ὁμογενεῖς του ζῶσιν ὡς ἄλλοτε. Διατηρεῖ ἐν τῇ σιγῇ τῆς ἐσπέρας ἤχον πρωτόγονον, ἐστερημένον ῥυθμῶν καθὼς εἰς τοὺς χρόνους ὅτε ἐδόμει μόνον εἰς τὸν κόσμον μὲ τὸν ἄνεμον τῆς ἐρημίας. Ἡ συγγενὴς του σίλφη καταβιβρώσκει τὸ ἄλευρον τοῦ ἀρτοποιοῦ ὡς κατεβιβρώσκει τὰ φυτὰ τῆς πρωτογόνου ἐποχῆς, ἡ λαμπυρίς δὲν ἐσθесе τὸν μικρὸν λύχνον, τὸν ὁποῖον ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὰ δευτερογόνά δάση, ὁ βάτραχος κοάζει ἀκόμη ὡς εἰς χρόνον τῶν λαβυρινθοδόντων· εἰς τοὺς βόμβους τῶν ἐντόμων τῆς ἐσπέρας ἀναγνωρίζομεν τὴν φυσικὴν χαρὰν των ὅτι ἀνευρίσκουσι τὸ σκιοφῶς τῶν παναρχαίων χρόνων, καὶ ἐν τῇ συγχύσει ταύτῃ τῶν θορύβων καὶ τῶν ἁρμονιῶν δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν τὸν ἤχον ἐκάστης γενεᾶς, τὴν ἡχώ ἐκάστου σταθμοῦ τῆς προόδου τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ πῶς δὲν θὰ τὰς ἀνεγνωρίζομεν; Πῶς δὲν θὰ τὰς ἡσθανόμεθα; Δὲν εἶνε ὁ ἄνθρωπος τὸ τελευταῖον δημιουργήμα καὶ ἡ ὕψιστη συγκεφαλαιώσις τῆς δημιουργίας; Δὲν συνδεόμεθα μὲ τὴν φύσιν διὰ μυρίων δεσμῶν τοὺς ὑποίους οὐδὲν δύναται νὰ διαρρήξῃ; Ἡ ἐρημία τῶν δασῶν· ἡ δροσερότης τῶν κοιλάδων, τὰ ἀρώματα τοῦ λειμῶνος, ὁ φλοῖσθος τῶν ῥυάκων, αἱ σκηνογραφίαι τῆς θαλάσσης, ἡ ὄψις τῶν βουνῶν δὲν μᾶς ὁμιλοῦν μυστηριώδη γλῶσσαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνευρίσκομεν οἰονεὶ καθρέπτειν τῶν στοχασμῶν, οἰονεὶ ἡχώ τῶν ῥεμβασμῶν ἡμῶν;

..

Μοὶ ἐφάνη λοιπόν, ὅτε ἤκουον τὴν γλυκεῖαν ἁρμονίαν τῆς ἐσπέρας, ὅτι μετεφερόμην εἰς ἐποχὴν κατὰ πολλὰ ἐκατομμύρια ἔτη ἀρχαιοτέραν τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν πρωτόγονον ἐκείνην μακρυσημένην περίοδον, καθ' ἣν ἡ ζωικὴ δύναμις τοῦ πλανήτου ἡμῶν ἀντεπροσωπεύετο ἰδίως ὑπὸ δύο μεγάλων συστημάτων ὀργανισμῶν· ἐν τῇ θαλάσῃ τῶν πρώτων σπονδυλωτῶν τῶν ἰχθύων· ἐπὶ τῆς γῆς τῶν πρώτων φυτῶν, τῶν κρυπτογάμων φυτῶν, ἄνευ ἀνθῶν, ἄνευ ἀρωμάτων, ἄνευ καρπῶν.

Εἴμεθα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάσους τοῦ γρύλλου· ὡς τὰ ζῶα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὰ πρωτόγονα ἄνθη εἶναι ταπεινά, ἐστερημένα ἀνθῶν,—τῶν κοιτίδων αὐτῶν τῶν νυμφικῶν—καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ κρυπτόγαμ· ἐκφράζει ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν ταύτην· οὐδεὶς χωρισμὸς τῶν φύλων ὄργανα τοσοῦτον ἀπόκρυφα, τοσοῦτον μικρά, τοσοῦτον ἐπιφυλακτικά, τοσοῦτον οἰονεὶ δεῖλα,

ὥστε ὄχι πρὸ πολλοῦ ἀκόμη ἐξοχὸς βοτανικὸς ἀμφέβαλλεν περὶ τῆς ὑπάρξεώς των.

Τότε δὲν ὑπῆρχον ἄνθη, δὲν ὑπῆρχον φιλαρέσκεια, δὲν ὑπῆρχον ἀρώματα, οὔτε μέθη, οὔτε ἔλξις, οὔτε προσαφή! ἔρωσ τῶν μαλακίων. τῶν ὀστρακοδέρμων, τῶν ἰχθύων! Ἀλλ' ἡ ἀνήσυχος φύσις ὑφούται μετ' ὀλίγον πρὸς τι ἰδανικὸν ποιητικώτερον ἅμα καὶ αἰσθητότερον· ἐκ τῶν κρυπτογάμων θὰ ἐξέλθωσι τὰ φανερόγραμμα, ὡς ἐκ τῶν ἀσπονδυλώτων θὰ ἐξέλθωσι τὰ σπονδυλωτά. Ὁ ὕπερος θὰ γεννηθῇ, οἱ στήμονες θὰ τὸν ζητήσωσι, ἡ γονιμοποιὸς κόνις διὰ μυστηριώδους συναφῆς θὰ ζωογονήσῃ τὸ παρθενικὸν ὠάριον καὶ θὰ μεταμορφώσῃ τὸ φυτόν. Ἀπὸ τοῦ μύκητος ἡ ζωὴ ὑφούται πρὸς τὸ ῥόδον· ἡ ἄργιλος τείνει πρὸς τὸν ἄγγελον.

Ἡ ὑπαρξίς καὶ ὁ χωρισμός τῶν φύλων θὰ ᾔτο ἄλλως παράτολμον πᾶγμα ἂν ὑπῆρχον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς δημιουργίας, διότι τὰ ὄντα ἐστεροῦντο λογιζομένου. Ἐὰν δὲ τὰ ἀντίθετα φύλα δὲν συνητῶντό ποτε πρὸς ἄλληλα καὶ καὶ δὲν ἠνοῦντο, ἡ ζωὴ θὰ ἐξέλιπε ταχέως. Καὶ δὲν εἶναι μεγάλη τόλμη ὅτι ἐδόθησαν εἰς τὰ ἀνώτερα φυτά, — ἀλλ' ἐν τούτοις πάντοτε προσκεκολλημένα εἰς τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ῥιζῶν, — φύλα κεχωρισμένα; Γνωστὴ ἡ ἰστερία τοῦ θήλεος ἐκείνου φοίνικος τοῦ φυτευθέντος εἰς Ὑδροῦντα, ὅστις ἔμεινεν ἄγονος μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἰς φοινῖξ ἄρρην εὐρισκόμενος εἰς Βρενθήσιον ἠδυνήθη νὰ ὑψώσῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ὑπεράνω τῶν γειτόνων δένδρων καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν ἀέρα τὴν πολὺτιμον γονιμοποιὸν κόνιν· ἄνευ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ἐντόμων, πολλὰ τῶν ἀνθέων θὰ ἔμενον ἐγκαταλελειμένα καὶ ἄγονα.

Οὕτως ὁ βόμβος τοῦ γρύλλου, ὁ περὶ τὸ λυκόφως ψιθυρισμός τοῦ ἀρχαίου τούτου μάρτυρος τῶν παρελθόντων χρόνων, παρέστησαν ἐνώπιον ὅλων τὴν ἱστορίαν τῆς φύσεως. Τὸ ἐντομον, τὸ μαστοφόρον μοὶ ἐνεφανίσθησαν ἕκαστον μὲ τὰ ἀρχικὰ αὐτοῦ ὀρμέφυτα, ἐξηγούμενα δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἀρχῆς του.

Οἱ λευκοὶ μύρμηκες πριονίζουσι τὸ ξύλον ἀπὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν ἵνα φάγωσι τὴν κόνιν αὐτοῦ, μηδαμῶς φροντίζοντες περὶ τῶν σημερινῶν τροφῶν, διότι ἐγεννήθησαν εἰς τὰ παλαιὰ ξύλα τὰ συσσωρευμένα εἰς τὰ παρθενικὰ δάση τῆς πρωτογόνου ἐποχῆς· καὶ ὅταν ἔλειψαν τὰ δάση ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἀνθρωπίνων βιομηχανημάτων, ἀλλ' εἶνε πάντοτε ξυλοφάγοι. Αἱ νύμφαι ζητοῦσι πάντοτε λείαν ζωντανὴν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ὑδροχαρῶν ἐντόμων, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημιουργίας δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη ἄνθη. Ἡ ψυχὴ, τὸν ναντίον γεννηθεῖσα μετὰ τὸ ἄνθος, πηγαίνει νὰ βυθισθῇ εἰς τὰς στεφάνας αὐτῶν καὶ νὰ καλυφθῇ μὲ τὰ ἀρώματα τῆς

γύρεως. Αἱ μεταμορφώσεις τοῦ ἐντόμου περιέχουσιν ἐν ἑαυταῖς ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς φύσεως· ἡ χονδροειδὴς ἔρπουσα καὶ διαβιβρώσκουσα κάμπη ἀντιπροσωπεύει τὴν πρωτογόνον ἐποχὴν· ἡ κομψή, ἀερώδης ψυχὴ, τὸ ζῶν αὐτὸ ἄνθος εἶνε τῆς τριτογόνου ἐποχῆς. Ἡ χελιδὼν, ἥτις κατεσκεύασε τὴν πρώτην φωλιάν τῆς ἐπὶ νήσου γηίνης, ἐξακολουθεῖ νὰ τὰς κατασκευάζῃ ἀπὸ γῆν ὡς ἄλλοτε· αἱ ἀποδημίαι τῶν πτηνῶν ἐξηγοῦνται διὰ τῆς ἐνώσεως Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς. Ἡ Μεσόγειος ἐσχηματίσθη ἀκολουθῶς, ἀλλὰ τὰ πτηνὰ γνωρίζουσιν ὅτι θὰ εὕρωσι πέραν αὐτῆς φιλόξενον γῆν. Τὸ ἔριον τοῦ προβάτου ἐδόθη εἰς αὐτὸ συγχρόνως καὶ εἰς τὸ μαμούθ, κατὰ τὴν παγετώδη περίοδον· τότε ὁ ἐλέφας καὶ ὁ ῥινόκερος ἔζων ὁμοῦ, καὶ συχνάκις ἀνευρίσκονται τὰ ὀστᾶ των ἠνωμένα ἐντὸς σπηλαίων τῆς τεταρτογενοῦς ἐποχῆς.

Σήμερον ἀκόμη εἰς τὰ δάση τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας μένουσιν ἠνωμένοι ἐκ τοῦ ἐμφύτου ἀρχαίας φιλίας· ἂν τὸν ναντίον ὁ κύων καὶ ἡ γαλῆ ἐκδηλοῦσι πρὸς ἀλλήλους ἀποστροφήν κατὰ κράτος παροιμιώδη, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ προϊστορικοὶ πρόγονοί των κατέτρωγον ἀλλήλους. Ὁ μακρόχειρ πίθηκος εἶνε προσφυὴς πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἀδιεξιτῆτων δασῶν τῶν κλάδων καὶ τῶν κληματίδων, κατὰ μῆκος τῶν ὁποίων κατωλίσθαινε κρεμώμενος καὶ αἰωρούμενος. Οὕτω πᾶν ζῶον φαίνεται φέρον ἐν ἑαυτῷ, εἰς τὰ ὀρμέφυτα του, εἰς τὴν γλώσσαν του, τὸν τύπον τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγεννήθη.

Ἐν ᾧ διήρχοντο τὸν νοῦν μου αἱ σκέψεις αὐται, ἡ σελήνη εἶχε βραδέως ἀνυψωθῇ ἐν τῷ οὐρανῷ, οἰοεὶ δεσπόζουσα ὑπνώττοντος κόσμου καὶ εὐλογοῦσα αὐτόν. Αἱ ἀκτίνες τῆς ἔρριπτον σιωπηρῶς εἰς τὸν ἀέρα φρίσσουσαν δρόσον φωτός, τὰ χωρία ἐγίνοντο ἀφανῆ ἐν τῷ σκότει τῆς ἐσπέρας καὶ ὁ ἀκάματος γρύλλος ἐψάλλε πάντοτε τὸ ᾄσμα τῶν πρώτων τοῦ κόσμου χρόνων. Τὰ πάντα ἐσιώπων ὡς εἰς κοιμητήριον καὶ μόνος αὐτὸς διηγείτο κατὰ τὸν ἰδιαζόντα τρόπον τοῦ τῆς ζωῆς τὴν ἀρχαιότητα.

Ἀλλ' αἴφνης, βληθεῖσα βεβαίως διὰ μέσου τοῦ φυλλώματος ὑπὸ λαμπρᾶς ἀκτίνος ἡλίου, ἡ ἀηδὼν ἐπανελάβε διὰ τῆς διαυγοῦς φωνῆς τῆς τὸ ἐπὶ στιγμὴν διακοπῆν ἄσμα τῆς, ὅτε μὲν ἀποτείνουσα φανταστικούς ἦχους πρὸς τοὺς ἀστέρας ὅτε δὲ ὑποτρύζουσα ῥυθμούς μελαγχολικούς, ἐπ' ἄπειρον ποικιλλομένους.

«ὦ! ἔλεγεν αὐτῇ, ὅλαι αἱ φωναὶ τῆς φύσεως ἐξαφανίζονται ἐνώπιον τῆς ἰδικῆς μου· λησμονήσατε τὸ παρελθόν. εἰμαι ἡ ζωὴ, εἰμαι ὁ ἔρως, ψάλλω τὴν θεῖαν πρόοδον καὶ εἰμαι ὁ πρόδρομός σου, ὦ θαυμασίᾳ φωνῇ τοῦ ἀνθρώπου»

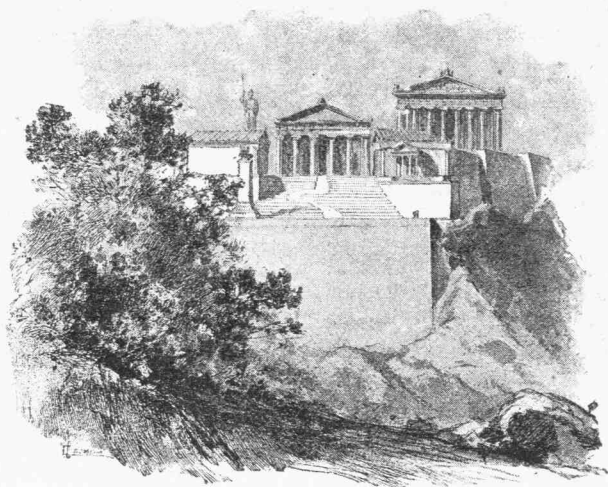
που! Ἡ φύσις εἶνε ὡραία διότι τὴν ἐννοεῖ ἡ ἀνθρωπότης. Ὅλα ἡμεῖς, πτηνὰ, ἔντομα, ζῶα τῶν δασῶν καὶ τῶν ἐρύμων, ἤλθομεν εἰς τὴν γῆν πρὸ ὑμῶν διὰ νὰ προπαρασκευάσωμεν τὸ βασίλειόν σας, καὶ ἡμεῖς, τὰ ὑπέρτερα πτηνὰ, τὸ ἐννοοῦμεν τόσο καλὰ, ὥστε προτιμῶμεν τοὺς δένδρωνάς σας ἀπὸ τὰς ἐρημίας, καὶ πολλάκις — εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς μας — διὰ σὰς ψάλλομεν. Ἐνίοτε μάλιστα τὰ ἄσματά σας μᾶς κινοῦν νὰ ψάλλωμεν. Ἀλλὰ μὴ ᾔσθε ἀχάριστοι! μὴ λησμονῇτε ἐντελῶς τὴν καλλιτέραν σας φίλην, τὴν φύσιν, τὴν μητέρα ταύτην τὴν πάντοτε νέαν καὶ ὡραίαν· μὴ διέρχεσθε τὴν ζωὴν σας μετὰ ζυ λιθίνων τοίχων· μὴ ἀναπνέετε πάντοτε τὴν κόνιν τῶν ἐργοστασίων, μὴ ἀτροφῇτε ἐντός

τοῦ ἀηδοῦς θορύβου τῶν πόλεων, ἔρχεσθε κάποτε καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ διαμένετε μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῇ καθαρᾷ καὶ τῇ εὐώδει τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν. Ὅλοι αἱ φωναὶ τῆς φύσεως σὰς καλοῦσι νὰ ἐκτιμῆσετε τὴν καλλονὴν τοῦ περίξ ὑμῶν σύμπαντος· εἶνε ἱστορία ἐπαγωγός· ἐννοήσατέ την καὶ ζητε ἀκόμη ὀλίγον ὥς ἡμεῖς ἐν τῇ γαληνιαῇ εὐτυχίᾳ τῆς ἀπλότητος.

Οὕτως ἐψάλλεν ἡ ἀηδὼν. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ γλῶσσά της συνεπλήρου τὴν τοῦ γρύλλου, καὶ ἔμεινα ἐπὶ πολὺ ἀκούων αὐτοὺς ἀλληλοδιαδόχως, οὐδόλως φθονῶν τὴν φιλοδοξίαν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις περιβάλλει αὐτοὺς ἐν τῇ ἀνησυχῇ δόξῃ τῶν ἀγορῶν καὶ τῶν θρόνων.

(Camille Flammarion)

Μετάφρασις Ψ'

ΑΘΗΝΑΙ

Τὴν ὥρα ὅπου χρυσόφωτος ὁ ἥλιος βασιλεύει

Καὶ χύνεται περὶ φανος 'ς τὴ δύσι,

Ἡ Δόξα ἀπ' τὸν παράδεισο ἄνθη χλωρὰ μαζεύει

Τὸ μέτωπό σου, Ἀθίνα, νὰ στολίσῃ.

Καὶ τὰ σκορπίζει ὁλόγυρα 'ς τὸ οὐράνιο σου κεφάλι

Καὶ πρὸς τὸν Παρθενῶνα καταβαίνει

Καὶ βλέπει τὰ συντρίμια σου κι' ἀναγαλιάζει πάλι,

Πατρίδα μου, Ἀθίνα δοξασμένῃ!

Κι' ὁ κόσμος βλέπει τ' ἄνθη σου, μὰ ὁ νοῦς του δὲν τὰ φθάνει

Καὶ σύννεφα πῶς εἶνε τὰ νομίζει,

Καὶ δὲν πιστεύει πῶς θωρεῖ τ' ἀνθόπλεκτο στεφάνι

Ποῦ ἡ Δόξα κάθε βράδυ σου χαρίζει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ